

Lovre Bogović i Kruh nebeski

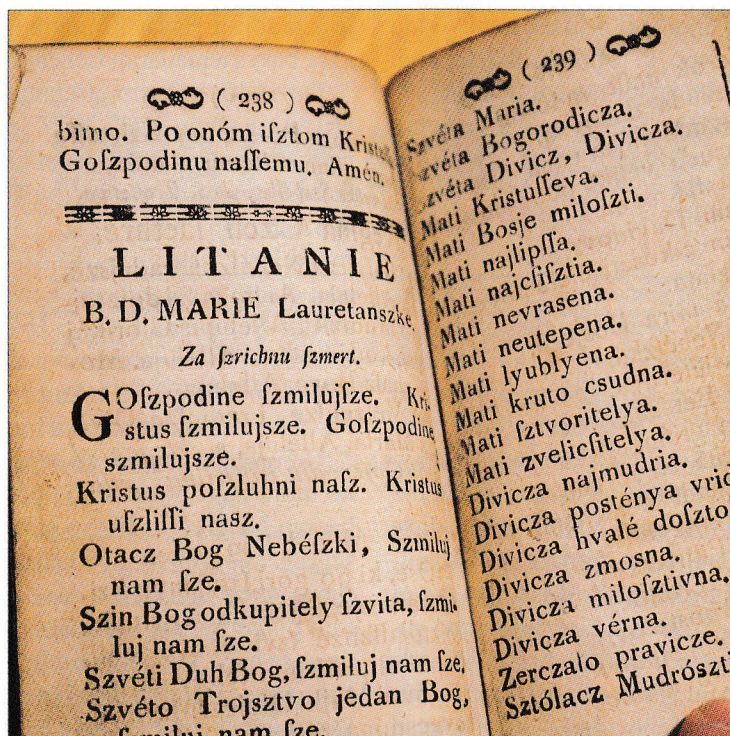
Prilikom spomenpredbe „300. rođendan p. Lovre Bogović“ je Štefan Zvonarić prisposobio jačke u molitveniki „Duhovni vertljac“ i „Hiza zlata“ s današnjim molitvenikom.

Duhovni vrtljac su izdali franjevci Godefrid/Bogomir Palković i Lovre Bogović u ljetu 1753. Molitvenik *Hižu zlatu* je izdao Lovre Bogović sam.

Zanimljivo je, da je u obadvi molitveniki molitveni dio znatno veći od jačkarnoga, a jačke su velikim dijelom marijanske. U obadvi molitveniki su skoro iste jačke, još i redosljed je u velikom isti.

Ke jačke se i danas još jaču ili su barem poznate? Ima ih još dosta – osamnaest. Da neke napomenemo:

- ⇒ Hvaljeno svagdar budi (KN 32)
- ⇒ Jezuš ne ostavi nas (KN 325) i Marija, Mati milosti (KN 327)
- ⇒ Zdrava Marija budi (KN 37)
- ⇒ Zdrava Divica, lipa rožica (KN 36)
- ⇒ Zdrava Divica, Bogorodica (KN 342)

Hiža zlata sadržava već molitvov, kot ovu litaniju za srićnu smrt, neg jačkov, od kih se još 18 i danas jači. // foto: Kristijan Karall

- ⇒ Ta zvijezda, ta je van zašla (KN 86)
- ⇒ Zdravo budi malo dite (KN 67)

- ⇒ (Doletil je posal vesel) (Tičice se gori staju) Svi ljudi posluhnite (KN 64)
- ⇒ Ča mora to biti, jur dan se čini (KN 40)
- ⇒ Staše Mati jako tužna (KN 122)
- ⇒ Kristuš se je od mrtvih stal (KN 132)
- ⇒ Stal se je Kristuš gorika (KN 136)
- ⇒ Kraljica neba i zemlje (KN 205)
- ⇒ Marija k tebi dušica hlepi (KN 230)
- ⇒ Ti čista prez griha (KN 264)
- ⇒ Pohvaljen Jezuš Kristuš (KN 83)
- ⇒ Hvaljen budi kruh živi andjelski (KN 152)

Neke od ovih zgora spomenutih jačak je predstavio Crikveni mišani zbor med predavanji u Kugi, odnosno su se jačile tokom spomenmaše. Z/HN

300 ljet P. Lovre Bogović

(NASTAVAK OD PROŠLOGA BROJA)

U molitvenoj knjigi najdemo predgovore obadvih autorov, naime p. Bogovića i p. Palkovića, isto i kalendar 1753.-1804., važne historijske podatke kao i Tri rožice (molitve, crikvene jačke i katekizam u pitanji i odgovori), kade su ali nek dijeli doslovno preuzeti iz *Horvatskoga Katekizmusu*, ki je 6 ljet prije bio izašao.

I ov molitvenik je jedinstven i se nalazi u Sveučilišnoj knjižnici u Budimpešti. Knjiga je bila naminjena Bratinstvu u Novom Gradu, ko je, kako jur odzgor spomenuto, u Novom Gradu osnovao p. Godefrid Palković.

U predgovoru molitvenika najdemo dragocjen podatak za nas gradišćanske Hrvate, naime: *moremo reć i, skazalo se je cveće va vašoj zemlji, ova*

zemlja se med drugimi sada narodi kod oral pod sunčeno nebo podiguje. To se more interpretirati kao: naša štama sada ide gori.

U predgovoru Duhovnoga vertljaca je potvrđeno, da je pred 1753. izdao skupa s p. Palkovićem *Šlabikar*, kad pišu: *ter tako s kripošćom Duha je-*

dan lagak Šlabikar na svitlo dali, iz koga je mali i veliki va kratkom vrimenu štati naučil.

A o Šlabikari se govori i u predgovoru k *Horvatszkom katekizmu* iz 1747. ljeta. A ka namjera stoji za ovim: opismenit hrvatski narod ovde u dijaspori, da bi mogao čim prije štati molitvenike, katekizmuše i

Puna mala dvorana u Kugi tokom predavanj 18. marca. // foto: Kristijan Karall

druga nabožna djela, ka su se stoprv sada počela tiskati za narod.

Ova zgornja nabrojena djela, naime: *Hiža zlata*, *Duhovni vertljac* i *Šlabikar* su sigurno iz pera našega p. Lovre Bogovića, iako zadnja dvojica djela s p. Godefridom Palkovićem. Za slijedeća tri djela, ka su ali izašla, do sada još nije čisto rasčišćeno autorstvo p. Lovre Bogovića:

1. Horvatski katekizmuš, Željuzno 1747.
2. Mariansko cveće, Šopron 1757., skupa s p. Jeremijom Šostarićem
3. Obćinske misije pitanja knjižnice, Šopron 1759.

S još točnijim bavljenjem ovih trih djel bi se znamda ipak mogle i ove, do sada nepoznate, črne fleke u našoj nabožnoj literaturi riješiti. JONČI KARALI

Naš barokni svijet

Naša je barokna nakinčenost i raskošnost na prvi pogled slijedila zakašnjeno ondašnju sridnjoeuropsku liniju! Pogled na ovo razdoblje u okviru spomenpriredbe p. Lovre Bogovića u Kugi u Velikom Borištofu.

Razumljivo je i na svojem kulturnom, povijesno vremenom mjestu. I naša kultura u zapadnoj Ugarskoj je dostala svoje kulturne trišće, droptinke, ke su se ispostavile mjerodavnim i temeljitim za opstanak gradišćanskih Hrvatov (nadalje GH), sve do danas.

Nije nam jako svisno, po 300 ljet, ki su zarušeni fundamenti, temelji položeni za današnju gradišćanskohrvatsku (nadalje gh) kulturu. Zato se spominjamo samo na velike i značajne ljude, svećenike kot je to Lovre Bogović, Velikoborištofac i Godefrid Palković, Celindofac, franjevce na do tada položenom fundamentu kulture i jezika za danas GH. Istotako ali i brojnih drugih franjevcev ki su izgradjivali narodnu pobožnost, tzv. „Regnum Marianum“ = Marijansko kraljevstvo/vladanje med GH.

Bilo bi ali čisto krivo zamisliti, kot smo to jur ustanovili da su to od danas na sutra izgradili franciskaner bez fundamenta, na kom se je sve to gradilo. Nikako ne smimo pozabiti hrvatsku glagoljašku zagriženost, tradiciju s kom smo došli u našu novu, tudju domovinu. To nam je bio jedini čvrsti jerb, ali koga su nam vrijeda po dolasku kanili zeti argumentom, da nismo dost priklonjeni latinskoj liturgiji pokrajine, (ar sve drugo je pogansko, krivovjerno, heretizam), pak ravno u to vrijeme širenje lutherizam, za koga smo mislili da je Hrvate zaobasao.

Nije! I pri nas je bilo po odredjenju „cuius regio, ...“ (čija zemlja, toga vjera) ili iz drugih uzrokov pristašev novoga vjerskoga usmirenja.

Ne samo katoličanski Hrvati

No u velikom moremo reći, Hrvati su ostali vjerni rimsko-katoličanskoj vjeri, što je ali

dopeljalo do zaključka, da med Hrvati nije bilo protestantov. A pitamo se, ki je bio Konzul ili Mekinić ili brojni intendanti s hrvatskimi imeni med protestanti? Glavna je ali vjerska linija bila, Hrvati su ostali vjerni

Dva glavni predavači u Kugi: Jonči Karall i Nikola Benčić. / foto: Kristijan Karall

Katoličanskoj crikvi.

To je dopeljalo do toga, da su nove teološke studije popunili s hrvatskimi dičkaki u Grazu, Trnavi, Beču i drugdir i s njimi popunili, ne samo hrvatske nego i ugarske i nimške fare i tako izgradili jednu gustu farničku inteligenciju, ka je daleko išla prik hrvatskoga naseljenoga prostora. I kloštri su se popunjevali s hrvatskom dicom, mladimi ljudi, tribamo samo pogledati gvardijane u Željeznu, od 150 predstojnikov postojanja je bilo 29 Hrvatov.

Misije kod pokretači hrvatskih tiskanic

Na početku obnovljenja Crikve za naš prostor stoji velika sinoda ljeta 1579. u Sambotelu sazvana od Jurskoga biskupa Jurja Draškovića Trakošćanskoga. Slijedu pak velike jezuitske, isusovačke misije na dobri gospodarov kot su to bili Batthány, Esterházy, Erdődy, Pálffy, ... pak veliki misioniski put, hrvatskoga jezuita Jurja Muliha po Gradišću u prvoj polovici 18. st. pod geslom *Ad maiorem Dei gloriam!* (Sve na veću diku

Božju!), na ku nadovezuju pak naši franjevci: Lovre Bogović, Godefrid Palković, Jeremija Šosterić i izgradjuju tzv. Regnum Marianum med Hrvati, na ke nadovezuju još Šimon Knefac, Žigmund Karner, Eberhard

ski boji. Današnji GH su se pak vratili pod peljanjem Jožefa Ficka, prisičkoga farnika opet obnovljenom baroknom duhu, ku periodu moremo nazvati neobarokom. Ta duhovnost vlada sve do budjenja nacionalizma med narodi.

Uz vjerski život moramo posebno istaknuti brigu za elementarne škole, ku je nosio Ivan Žigmund Karner svojim *Šlabikarom!*, izašao 1806., po tom još petkrat, sve do Glavanićeve *Početnice* 1859. ljeta. Ne da pred tim naše škole ne bi imale bile „početnicu“ ili „becku“. Kako nam je poznato je Lovre Bogović s Godefridom Palkovićem jur sredinom 18. st. sastavio šlabikar, ki je uz učenje slov i čitanja sadržajno bio dopuna katekizmu iz koga su se ali učili čitati i pisati. Karner je dao za školu čisto novi smir, svitsku liniju.

O baroknom vrimenu nam svidocu i po naši seli još ki-ta tipičan stan (ako ga nisu zrušili), crikve i mnogobrojni stupi, kipi, skulpture, statue po seli i po hataru kot izraz i dokaz barokne pobožnosti.

Sažeto moremo ustanoviti, da nam je barokno vrime doneslo novu, prodobljenu nabožnost, dalo samosvist u jeziku i kulturi, potvrdilo elementarno školstvo, narodnu kulturu i polipšalo seosku arhitekturu, izgled naših sel.

/ NA KRATKI

Bogović na YouTube

TRAJŠTOF – Znanstveni institut gradišćanskih Hrvatov je u svojoj seriji *Podcasti – kratko i jasno* predstavio Lovre Bogovića. Štefan Zvonarić je dao u svojem prinosu kratak uvod, a Jonči Karall je povidao već o životu i djelu. Ukupno duraju ovi dva prinosi na YouTube kanalu ZIGH-a manje nego pet minut.

NB

KK